

DISSERTATIO ACADEMICA

DE

VIRIS IN FENNIA PERITIA LITTE-
RARUM GRÆCARUM CLARIS,

CUJUS PARTEM QUINTAM

CONS. FAC. PHILOS. IMP. ACAD. ABOËNS.

publico examini offerunt

JOHAN. FAC. TENGSTRÖM,

Bibliothecarius Vicarius atque Hist. Litter. Adjunctus Ord.

ET

JOHANNES ERICUS BERGBOM,

Ostrobothniensis.

In Auditorio Philosoph. die XVIII Decembris MDCCCXVI.

h. a. m. f.

ABOË, Typis FRENCKELLIANIS.

ASSESSORFN
OCH
KRONO-BEFALLNINGSMANNEN
HÖGÄDLE
HERR GABRIEL BERGBOM
SAMT
FRU CATH. ELISAB. BERGBOM,
FÖDD PELDAN,
MINE HULDASTE FÖRÄLDRAR!

Mottagen, Älskade Föräldrar, dessa blad, såsom en, ehuru ringa, dock välment gärd af min sonliga tacksamhet för Eder många och flöra omsorger om mitt väl. Mätte jag framdeles kunna lemna Eder fullkomligare prof af den kärlek, tacksamhet och vördnad jag för Eder så lifligt känner, och hvärmed jag beständigt framlefver

EDER

Ödmjuk-lydigste Son
JOHAN ERIC,

d. 16 Julii ab Episcopo Wexionensi ZACH. LUNDEBERGIO Sa-
cro Ordini consecratus, eodem anno Eloquentiæ & Poëseos
Profesor Academiæ Aboënsis, post SAMUELEM HARTMAN a.
1653 defunctum, designatus est. Ipse diploma Regium sibi
nil tale cogitanti, sed recens ab exteris reduci, d. 26 Sept.
Holmiæ oblatum fuisse refert *uu*). Quo in Consistorio Acad.
d. 17 Jan. 1655 exhibito, d. 6 Febr. introductus, d. 12 Jan.
1657 Adfesor Capitulo adjunctus est. Sed nimio amore
controversiarum & tricarum hujus temporis Theologicarum
imbutus, quam qui Professione sibi delata delectari, atque illi
administrandæ ex animo atque totum se dedere posset, feren-
te jam anno 1655 Rectore Magnif. MICH. GYLLENSTOLPE, ut
SVENONIUS loco Theologiæ Adjuncti disputaret *propter publi-*

I

cam

uu) In dedicatione ad Illustriss. Com. BENED. OXENSTIERNA, *Lytro-*
doxiæ Jesu præmissa. — Nullam adhuc electionem fecerat Consi-
storium, ne vidua SAM. HARTMAN anno gratiæ privaretur. Injun-
xerat tamen Facultati Philosophicæ, ut prælectiones ad Profes-
sionem vacantem pertinentes intermittere non sineret. Cf. Protoc.
dd. 21 Junii, 12, 19 Octobris 1653. — Poësis & Logica, quod
mirum non potest non videri, ad hanc Academiam primum
confociatæ eidemque Professori prælegendæ, delatæ erant. At-
tamen jam a. 1649 (Prot. Conf. d. 13 Jun.) NICOLAUS NYCOPEN-
sis, qui eas tum docuit, institit & tenuit: *att Eloquentiæ och Poë-*
seos Professiones måtte conjungeras, såsom the och amorsskådes åre
conjungeradhe. Sent. urgeres härpå småningom. Hinc factum
est, ut ejus, ad Professionem Theologicam translati, successori,
JOHANNI PRATANO, a. 1652 designato, non nisi Logica deferretur
proponenda. Poëtica autem deinceps ab Eloquentiæ Professoribus
SAM. HARTMAN, supra nominato, (cf. Protoc. d. 7 Apr., 10 Ju-
nii, 30 Oct. a. 1652) atque nostro, SVENONIO, tradita est, quoad
ERICUS JUSTANDER, qui jam a. 1655 Poëseos Profesor designatus
erat, anno demum 1660 novam suam Professionem (ut Filius SAM.
JUSTANDER in Orat. *de Antiquitatibus Abogicis* refert, a. 1654
in publicis Regni Comitibus, ad desiderium V. Cleri Comitialis, in-
stitutam) adiret.

cam utilitatem, ejusmodi exercitationibus instituendis eo pro-
 norem se significavit, cum sua Professio, ut perhibent, dis-
 putandi materiam non offerret *vv*). Itaque, cum Professio
 Theologica, cui præsuerat NIC. NYCOPENsis, hoc in sedem
 Episcopalem Wiburgensem evecto, vacua facta esset, Nostrum,
 etiam si electione Consistorii haud propositum, eidem præscien-
 dum, Cancellario a. 1659 commendavit Ep. TERSERUS *xx*),
 primum quod studiis Theologicis inde a pueritia operam de-
 disset, deinde, ut alius Eloquentiæ peritior in Nostrum locum
 posset suffici. Sed, cum hac occasione ABRAH. THAUVONIUM
 sibi prælatum vidisset, haud multum post, auno sequente
 1660, abeunte STUDIO in Facultatem Theologicam translatus
 est *yy*). Eodem die, 11 Apr. 1660, quo Confirmatio Regia
 de SVENONIO ad Theologiæ Professionem promovendo adve-
 niebat, prolatae etiam sunt in Consistorio litteræ Regiæ, qui-
 bus Episcopo licentiâ Theol. Profesores GE. ALANUM, ABRAH.
 THAUVONIUM & ENEV. SVENONIUM in eadem disciplina Do-
 ctōres creandi deferretur, quarum auctoritate ALANUS d. 15
 Junii 1660, sed SVENONIUS anno demum sequente, d. 19
 Junii, quo simul Rectoratum Academicum adiit, ab ALANO
 Theol. Doctor renunciatus est *zz*). An his auctus honoribus
 SVE.

vv) Jam a. 1645 (Prot. Conf. d. 28 Junii) in Consistorio Acad. de-
 cretum erat, Linguarum & Eloquentiæ Professoribus licere, in
 Disputationibus conscribendis *vagari per universam Philosophiam*.
 — Nescimus, an negligentiam quandam SVENONI in docendi parti-
 bus ei propriis notent hæc in Prot. Conf. Acad. d. 11 Febr. 1657
 obvia: *Taltes och medh M. Enevaldo, att han ville taga Colle-
 giuui privatum och öfva ungdomen in epistolis, declamationibus
 och orationibus conscribendis, hvilckett han lofvade göra*.

xx) Rev. TENGSTRÖM *Minne öfver Terserus*. p. 47.

yy) Id. ibid. p. 46 seqq. not. Ejusd. *Vita Rothovii* p. 72, not.

zz) Cf. Prot. Conf. Ac. d. 30 Maji, d. 12 Junii 1661.

SVENONIUS se ex favore Episcopi haud amplius pendere putans, tunc potissimum Ei adversandi consilia ceperit, ignoramus a). Anno certe jam 1661 contentio quædam inter illos orta esse videtur b). Quidquid sit, SVENONIUS, eruditione quidem multiplici ornatus, sed ingenii acumine haudquaquam valens, & propter scholas Theologorum Wittebergenſium polemicorum & vehementium, a se frequentatas, ad formulas in Theologiam illatas, scholasticas, aridas, problematicas & inanes suscipiendas atque defendendas præceps nimis atque pronus, neque in opinionibus suis propugnandis justi & decori satis curiosus, animo simul actus impetuoso, fervido atque pertinaci non potuit non in disensionem incurrere eamque acerbissimam cum Ep. TERZERO, viro ingentis liberalisque spiritus, & sapientiore & sagaciore, quam qui in alienam juraret auctoritatem, atque disciplinam umbratilem, sanguinis & succi expertem, cæcus quasi amplectitur, profiteretur & efferreret. Quamvis ardentius veri rectique studium, quo ferebatur SVENONIUS, per se maximi sit æstimandum, eum hoc nomine haud laude, vix excusatione nostra dignum judicamus;

1 2

cum

a) Sui in sic dictum Syncretismum odii specimen jam a. 1657 dedit. Vid. Rev. TENGSTRÖM *Minne öfver Terſerus* p. 124 not.

b) Prot. Conf. Acad. d. 27 Apr. 1661 hæc habet: *Taalte Dn. Episcopus om det Opere M. Enevaldus haar begynt låta gåå utt, mådan han Philosophiæ Profesfor och sedhan han blef Theologus continuerat; at ehuruål det synes orijmligit och præjudiceelligit, at en Theologus skall tractera argumentum Philosophicum, dock lijkdål, mådan det år skedd cum consensu Consistorii Acad. sedhan at vårcket nu måste delen år fullkomnadt, och att dhe igenstånde materier, såsom år om linguis Orientalibus, bÿsynnerligen Ebræa, och om Textus Sacri reconciliatione respectu quorundam locorum, till en deel till Professionem Theol. lyda, kan altjå M. Enevaldi vålbegynte vårck intet abrumperas, uthan sine scandalo vål continueras och til enda föras, hvartill Profesfores samtyckte.*

cum satis pateat, intrepidam ejus alacritatem, haud raro iniquam, ex turbulentis animi affectibus, nimio rerum privatarum studio, imo aperta malitia nonnumquam ortam fuisse. Controversia igitur acerrima Theologica inter SVENONIUM & ejus olim patronum & evergetam, Ep. TERSERUM, huic funestissima, neque illi honorifica exarsit c), qua diu multumque agitata, Formulaque Concordiæ a SVENONIO strenue asserta & vindicata, nec non Syncretismo & Calvinismo oppugnato summam consecutus est famam & celebritatem d). Eo enim odii in Syncretismum procescit, ut, probri loco, quemcunque reprehendere & notare vellet, hujusce hæreseos infimulasse videatur e).

A. 1664 in Comitibus Holmiënsibus suffragiis Episcoporum successor Episcopo Wiburg. NICOLAO Nycopensi S. R. Majestati propolitus, munus hocce svalu, ut refertur, Illustrissimi P. BRAHE, eum Academiæ servare cupientis, repudiavit; qua itaque in re an sponte atque ex animo egerit, jure

c) Primum ejus in Actis Consistorii Ac. occurrit vestigium ex occasione Collégii Theologici, a M. SAM. BENED. SALAMONTANO habitum, quem Hæretodoxiæ accusavit SVENONIUS. Vid. Protoec. dd. 29 Oct., 5. Nov. 1662.

d) Historiam seu memorabilia causæ hujus famosæ sistit Rev. TENGSTRÖM sæpius a nobis excitatum *Minne öfver Terserus*.

e) Prot. Conf. Ac. d. 9 Maji 1666: *Opsteg M. Axelius (KEMPE) och angaf, huru han i går gick till D. Gudmundum Rothovium, dikt han och var välkommen, och då han commenderade en person och i lustighet sadde till D. Enevoldum: noch kunne I och taga gåsfor så väl som en aman, då hafver D. Enevold skålt honom skålm, hunsfott; Syncretist &c. Cf. Rev. TENGSTRÖM l. c. B. 122.*

jura dubitare nobis licet f). Eodem anno Theol. Profesfor Primarius & Ecclesiæ utriusque Aboënsis Pastor designatus, die demum 15 Julii 1666 in munus dictum ab Ep. JOH. GEZELIO Sen. introductus est g). D. 22 Julii 1687 decrevisse Patres Academicos, Acta significant, ut SVENONIUS pro meritis suis insignibus commendandus esset, qui in sedem Episcopalem Wexionensem vacuum eveniretur: quod decretum an effectui datum fuerit, vel an commendatio commemorata ad SVENONIUM promovendum aliquid valuerit, nescimus. Eum haud multo post, seu d. 27 Sept. 1687, Episcopum Scanensium constitutum fuisse, sed, priusquam spartam hanc insigniorem adire posset, Aboæ, d. 17 Apr. 1688, anno ætatis septuagesimo-primo, vitam cum morte commutavisse, atque die Johanni Baptistæ sacro in Templo Cathedrali sepultum fuisse, notum est h).

In

f) DAN. ACHRELIUS certe in Oratione funebri immoderatis atque infulsis fere, eum efferens laudibus, nullam hujus muneris SVENONIO oblati, mentionem facit; queritur contra, eum tam fero Episcopali dignitate decoratum fuisse, hæc addens: *Sed est hic aliquando temporum genius, ut illi, qui non callent dialectum Doricam, nec possint ipsi honores ambire, necesse habere diutius expectare.*

g) Ipse ab hoc demum anno se illud administravisse, in dedicatione ad Lib. Bar. CLAUD. FLEMMING, supra allatæ *Lytrodoxiæ Jesu* præposita, significat.

h) Vitam & laudes Nostri promulgant: *Memoria Ejus, solenni oratione ab oblivione & tenebris vindicata* per DAN. ACHRELIUM, Aboæ, ap. Joh. Laur. Wallium, 1689, 4to: *In Exequiis Ejus lamenta & desideria*, Ib 4to: *Personalia appensa Concioni Funebri: The rätte Christtrognas fulkomlige Vålsånd, hvilket af Rom. 14: v. 7, 8, 9 föreskåltes af* JOH. GEZELIO, Ab. ap. Joh. Winter, 4to. Cf. STIERNMAN *Ab. Liter.* VON DÖBELN *Historia Academiæ Lundensis Continuatio* pp. 51-60, SOMMELIUS *Hypo-*

In matrimonium duxerat a. 1655 SUSANNAM GYLLENSTOLPE, filiam sui quondam in Schola Wexionensi Præceptoris, deinde Professoris Aboënsis MICH. GYLLENSTOLPE, quæ triennis cum patre hujusque discipulo, suo denique marito, Aboam a. 1640 pervenerat. Ex hac conjuge sibi superflite i), sexdecim suscepit liberos; quorum tres filii, sex filiae ei supervixerunt, nonnulli, cum e vita discederet, ætatis pupillaris k).

Effigiem Nostri quoad dimidiam corporis partem Bibliotheca Academica, viva vero magnitudine a. 1637 depictam Templum Cathedrale Aboënsē servat. Speciem ejus sic describit ACHRELIUS l. c. *Statura decenter erecta, membra valida, artus succipienti, facies angelica, vultus purpureus, dignitas oris, vortex candicans, molice prominens senectutis decus, quæ,* si

memorata in *Hist. Acad. Lundens.* P. II, p. 51 f., RHYZELII *Episcoposcopia* T. II, p. 41, LAGERBRING *Sammandrag af Svea Rikes Historia*, Fjerde Del 2:dra Upl. pp. 105, 108 ff. FANT *Hist. Litt. Gr. in Suecia* Sect. II, p. 3 f.

i) In Oratione ACHRELIUS appellatur: *Fru Susanna Gyldenstolpe til Jakola och Ingölsberg.* Annus gratiæ ei Aboæ assignatus est, quamquam maritus defunctus Episcopus Lundensis designatus erat. Vid. *Protoc. Confist. Ac.* d. 20 Apr. 1688, d. 27 Julii 1689.

k) ACHRELIUS l. c. non nisi quindecim ei tribuit liberos. Nos Personalia, quæ vocant, Concioni funebri appensa, secuti sumus. Horum liberorum non nisi filia una in Finlandia remansisse videtur, nupta M. ANDRÆ WANOCHIO, denique Theol. Professore Ab. Cf. v. DÖBELN l. c. — Cum mentio fiat familiæ SVENONII, lubet paucis commemorare gravissimum damnum, a. 1670 incendio magnam partem ædificiorum Pastoribus civitatis Aboënsis assignatorum vastante, ipsi illatum. Cf. *Protoc. Conf. Ac.* d. 26 Jan. 1670, d. 28 Febr. 1672.

si tumorem quendam adulationis exceperis, imagini, quam tabula in Templo Cathedrali suspensa exhibet, bene satis respondent.

SVENONIUS pro eruditione sua ampla, industria insigni, atque in opinionibus & consiliis suis Litteras, Religionem, Ecclesiam spectantibus evulgandis, propugnandis & promovendis insigni ardore & pervicacia non potuit non maximum suo ævo consequi nomen famaque inclarescere. Indicio sint laudes, quibus ornatur a Philologo summo Upsalienti LAUR. NORRMANNO, a quo salutatur *Musarum Abotensium Phœbus, Poëta idem & Orator haud vulgari spiritu, & diversissimarum linguarum familiari usu intellectuque nec Pontico Mithridati secundus; quippe qui super vernacula & Finnonica & Germanica & Latina & Græca solita pridem & vulgata carmina, Hebraicos etiam & Chaldaicos & Syriacos & Arabicos, pæne incredibile dictu, versus pangeret* 1); ne commemorem elogia haud

-
- 1) *Memoria Andr. Spole*, Orationibus NORRMANNI Panegyricis inserta. — Neque mediocre præconium Nostro tribui in CONR. TIBURT. RANGONIS *Svecia Orthodoxa*, Alt-Stettin 1688, 4:o, cujus inspicandæ occasio nobis non fuit, conijcimus ex epistolis Auctoris (de quo vide JÖCHER *Gelahrten-Lexicon*) ad SVENONIUM, inter Acta Facultatis Theol. Ab. superstitibus, quæ ostendunt, eos consuetudine familiari sibi invicem cognitos fuisse, atque eodem odio novitatis cujuscunque Theologiæ ardentes, inter se communicasse controversias, quibus occupati essent. In una earum Holmiæ d. 8 Maji 1686 data, scribit: *Nulla opera tua ad nos Germaniam allata sunt: quod fatum Upsaliensem pariter premit Academiam, unde septentrionales Academiae a Germanis negliguntur. Ego vero aliis exemplo esse volo, utrumque filiorum natu majorum Upsalensibus commendaturus.* Omnes scriptæ sunt annis 1686-1688. — Quantæ auctoritatis inter Theologos suæ ætatis in patria fuerit SVENONIUS, monstrant plura scripta ibidem servata. Exstant enim litteræ Theol. Lectorum Wexionensium, PETRI PLATINI & ANDREÆ LITHOMANNI, Wexioniæ d. 20 Martii 1680 datæ, quibus

haud minus inflata funebria in memoriam ejus dicta, supra jam excitata. Se ad d. 7 Martii 1635 conciones 2210 facras habuisse, ipse refert *m*). Scripta edidit quam plurima, quorum partem jam, cum e vita discederet, raram fuisse constat *n*). In iis, ut in plerisque hujus ætatis, inane quoddam & insulsum eruditionis haud bene digestæ ostendendæ studium elucet atque offendit *o*). Iram capitalem, qua contra omnes di.

popularis sui de dubiis quibusdam Theologicis judicium expetunt. Item litteræ Pastoris Castrensis Rigenſis JOH. LAMÆCK, Rigæ d. 24 Febr. 1687 datæ, SVENONIUM in controversia quadam Theologica, cui implicitus erat, consulentis. Item litteræ DAN. ANANDRI, Commisſarii ad S. Clar. Holmenſ. a. 1633 datæ, quibus de libello a se composito, atque inscripto: *Nova Methodus concionandi*, essentiam expetit SVENONIUM, quem se nunquam vidisse at, sed cujus pietatem, zelum ac singularem eruditionis soliditatem tam in scriptis ejus viderit, quam ex aliis probatoribus audiverit. SVENONIUS respondet, haud indignum esse qui imprimatur: addit, concionatores in patria esse tolerandos, excusandos ac pallio charitatis Christianæ velandos, donec nihil docuerint contra Scripturam Sacram ac Orthodoxiam Lutheranam: denique, ut extortæ huic *παρηγορία* ignoscatur, rogat. Secuta est defensio ANANDRI, hoc judicio non contenti: rescriptit denuo SVENONIUS, sed repetitam ANANDRI explicationem indignam judicavit, quæ refelleretur.

m) In *Complemento IV* ad *Lytrodoxiam Jesu*.

n) Vid. Carmen Svecanum PETRI HAHN inter *Lamenta & desideria in Exequiis Enev. Svenonii*, supra commemorata.

o) Alle menschliche Kenntniſſe hatten bis nahe an das Ende des siebenzehnten Jahrhunderts den Fehler, daß sie keine Gültigkeit und keinen Glauben hatten, wenn sie nicht auf Autoritäten stützten; bis dahin war es Ton und Geist in allen Wissenschaften mit Citaten zu prangen, und mehr durch fremde Aussprüche als durch Gründe zu beweisen. Erst Descartes hat auf eine andere Methode geführt. EICHORN *Gesch. d. Litteratur von ihrem Anfang bis auf die neuesten Zeiten*, II Band, 2te Hälfte p. 610.

diversis opinionibus religiosis addictos ferveret, non modo in contentione illa notissima cum Ep. TERSERO prodidit p). Immiscuit se etiam controversiæ, inter Theol. Prof. PETR. BÅNG & Eloqu. Prof. MART. MILTOPÆUM a. 1666 ortæ. Nam cum, t. t. Fac. Theol. Decanus, Disputationi, istam disensionem excitanti, quam pro Gradu Theolog. conscripserat BÅNG, imprimendæ veniam dedisset, sui de hoc opere judicii explanationem, in Actis Consistorii Academici adhuc obviam, protulit; quæ comprobatur, quam serviliter & anxie formulæ dogmaticæ t. t. barbaræ atque frigida adhæserit, novitatemque quamcunque in religionis doctrina proponenda vel innocentissimam execratus sit q). Plura præterea inter Acta Facultatis Theologicæ exstant monumenta diligentiae & ardoris, quo disciplinam sibi probatam defenderet atque propugnaret r). Sed macula vix ac ne vix quidem diluenda memoriam ejus adspargunt similitates & contentiones acerrimæ, quas cum Episcopis TERSERO & GEZELIO Sen. viris meritisimis ineptis exercuit. Disensionis acerbioris, quæ inter Ep. GEZE-

K

LIUM

p) Quam revocavit per Syntagma Disputationum Academicarum, aa. 1671 - 1673 editarum, quod inscribitur *Artificium Delicæ Mysticum contra Duræum & Melletum Calvinianos*, ejus Pars ultima etiam Acta nonnulla ad istam litem pertinentia exhibet.

q) De hac controversia plura habet LOENBOM *Handlingar löfande till K. Carl XI:s Hist. Saml.* 3, p. 169 seqq. LAGERBRING l. c. p. 104 f. BILMARK *Hist. R. Acad. Ab.* P. V, p. 75, P. J. ALOPÆ *Specimen Historiæ Litterariæ Fennicæ* p. 48.

r) Ex. c. *Judicium de formula verborum, qua usus est Dn. Gabr. Lauræus, Notarius Consistorii Ecclesiastici in Concione sua de vocatione Ministrorum Verbi, habita Abowæ die tertia Pentecostes a. 1677.*

LIUM & SVENONIUM ab a. 1632 intercedebat, causa præcipua fuisse videtur patrociniū, quod ANDRÆ PETRÆO, homini liticulis & rixis nunquam non occupato, munere vero suo negligentissime fungenti, hic adxerat. Acceserunt disidia Theologica, quibus ansam dederunt Dispositiones homileticæ in textus pœnitentiales, ab Ep. GEZELIO editæ, quas *Perfektismi* & falsæ atque noxiæ de Baptismate & Regeneratione doctrinæ, neque tamen scripto neque auctore nominato, in sua *Lytrodoxia* infimulavit SVENONIUS, & quas deinde in Oratione, quâ Professionem Theol. adiit s), asperius & apertius invasit ANDR. PETRÆUS. Sed hujus controversiæ accuratius exponendæ occasio dabitur, cum ad Ep. GEZELII Sen. merita recensenda venerimus.

Accedamus jam ad scripta SVENONII, studia humanitatis atque inprimis litteras Græcas spectantia, commemoranda. *Principem Philosophorum Aristotelem, & ducem Oratorum, Ciceronem, juxta Constitutiones Academicas publice profitebatur, illum qui-*

-
- s) Studio & opera inprimis SVENONII ad illam Cathedram pervenerat PETRÆUS. — Quam male nonnumquam de rebus & ad Religionem & ad rem omnem litterariam spectantibus judicaverit Noster, luculenter, ni fallimur, indicat suffragium, quod in electione Candidatorum hujus muneris in Consistorio Acad. (d. 16 Nov. 1681) expromere hand dubitavit: *Laurbecchius är snäll i tricus Philosophicis, Scholasticis och Metaphysicis. Nu discurreras, hvilken medh större nytta och frucht kan läsa locos communes, antingen den, som så färdigh är i Scholasticis och Metaphysicis, eller den, som går enfalldeligen till värcka? Jag håller så före, at den gagnar bätre, som intet är så exercitat i sådana tricus, emedan den andra kan der medh palliera många härefes och lätteligen falla. Doch vill jagh intet annars troo, än icke Mag. Laurbecchius är nyttigare för Magistris och Candidatis än Peträus. Men Peträus bätre för dem, som begynna. Cf. Protocc. d. 31 Aug. 1682, d. 15 Aug. 1684.*

quidem ob ἀναίρεσιν, satietatem & methodum, hunc propter fluentia genuinæ latinitalis, ut ipse refert in parte prima Syntagmatis, quod inscribitur *Gymnasium capiendæ rationis*. Ex quo opere, ut specimina peritiæ litterarum Græcarum, excitari possunt: *Exercitatio II: de Cabbalæ & magiæ nominibus ac speciebus*, ubi significatio & origo Magiæ exponitur *t*): *Exerc. IV: de modo in specie observando circa Philosophiæ usum in rebus sacris*, quæ mentione illata linguarum trium præcipuarum in Regno Sveciæ obviarum, Fennicæ, Svecanæ & Germanicæ, versionumque Sacri Codicis his linguis exaratarum *u*), in origine earum explicanda, Svecanam & Germanicam ex Latina Græcæque & Hebræa, Fennicam maximam partem ex Græca & Hebræa generatas esse, probare conatur *v*):

K 2

Exerc.

- t*) Utpote exemplum Magiæ præstigiatoricæ pro certo narratur, milites Svecanos in Bello triginta annorum Pragæ vidisse Bohemum quendam Pontificium, qui mercede conductus vivum porcum devoraret, e. f. p. — Neque tamen ad quamcunque superstitionem amplectendam pronos fuisse hac ætate Nostrates, patet vel ex Responso, manu SVENONII nomine Fac. Theol. Ab. scripto (inter Acta Facultatis servato) ad Pastorem quendam Legionis *Knorringianæ* JOACH. DÖLING, qui litteris, Rigæ d. 13 Martii 1684 datis, Facultatem laudatam de pueris duobus, qui in pacto cum Satana essent, certiores fecerat. Qui casus in Responso commemorato dicitur intricatus: laudatur zelus Pastoris; sed monetur, periculosum esse, exquisitis fideiculis extorquere veritatem ab hominibus.
- u*) De Fennica hæc occurrunt. Quia translatio *Bibliorum Finnico-rum*, quæ a. 1642 prodit in lucem, elaborata in Aboënsi hac Metropoli est, ubi purissima linguae cultura viget, & quidem iis authoribus, quibus tum fontes textuum, tum genius sermonis erant familiares — — omni πλημμεληματος ac depravationis suspicio-ne caret, ideoque merito plures sui procos alliceret.
- v*) Scriptores, qui cognitionem Linguae Fennicæ & Hebrææ urserunt, enumerat CAR. GUST. WEMAN in *Disq. de convenientia earum*, Parte Ima, Resp. BENED. JAC. IGNATIO, 1767, Aboæ.

Exerc. Vita de lingua Latina, quæ ex Græca & Hebræa arcescitur, Exercitatio VI:ta, de lingua Græca, Hebraismos N. Tii integritatem Textus, versionem Græcam Vet. Test. tractat. Præter has aliasque Disputationes Acad. in Catalago Lideniano enumeratas, linguam Hellenisticam tangentes, observandæ sunt: *Octo Beatitudines in funere Caroli Gyllenhjelm expostæ, carmine Hebraico, Chaldaico, Syriaco, Arabico, Græco, Latino, Germanico, Fennico, cum explicatione Suetica.* Upsl. ap. Eskilum Matthiæ, 1651.

De uno alteroque Ejus Opere Theologico vid. Reverend. TENGSTRÖM l. c. pp. 82-84, 112, 124, 126. Neque alienum esse videtur commemorare, nonnulla ejus Scripta in Germania denuo impressa deprehendi. Sic ex. c. Ejus de Syncretismo Hæretico Commentatio Historico-Theologica occurrit inter *Celeberrimorum Virorum varia Anti-Henotica*, f. l. a. 1706, 4o.

§. 14.

PETRUS *Andræ* BERGIUS, a. 1612 in Sudermannia natus, inde ab inauguratione Academiæ Ab. civis Ejusdem, a. 1647 Philos. Magister creatus, a. 1649 Philosophiæ Adjunctus x), a. 1652 Linguarum Prolesfor designatus y), a. 1653 Sacro Ordini consecratus, Annexam Ecclesiam Lundo habuit ad a. 1661 z), qua sibi ablata ab a. 1669 Annexæ Pikis præfuit.

Ab

x) Cf. p. 64. Senatus Acad. censuit; *M. Petrus skulle vara Adjunctus, emedhan the andre hafva sina lägenhecter.*

y) Cf. supra p. 52 not. t).

z) Vid. Rev. TENGSTRÖM l. c. p. 70 not. BERGIUM minus æquo animo tulisse, quod Annexæ privaretur, non est, quod miremur.

Ab a. 1656, quo ædes Academiæ incendio combustæ, illarum restaurandarum a) una cum ER. ACHRELIO Med. Prof. b), Inspector, huic sibi delato negotio ea cum fide & industria præfuit, ut ob molestiam laboresque ab eo susceptos, quorum in Actis sæpius honorifica fit mentio, summam pecuniæ e fisco Academiæ ei pendendam decernerent Patres Academici c).
A. 1664

Deinde bis frustra a Consistorio Acad. primum a. 1663 (Vid. Prot. d. 15 Julii) ad Paroeciam Nagu, deinde a. 1666 (Prot. d. 3 Julii) ad paroeciam Masko (Hinc error ap. STIERNMANN ortus esse videtur) morte HENR. HOFFMANNI vacuam factam (cf. supra p. 49) obtinendas apud Illustriß. Cancellarium commendatus. Demum ejus denique, defuncto SIM. KEXLERO Annexa Pikis a. 1669 restitutum est.

- a) Ad sumtus sustinendos stipendia sic dicta Dicecesana assignata erant. D. 16 Martii 1661 *refereradhe* Dn. ProCancellarius *sigh* *hafva* *effectuerat* hoos *Regeringen*, *at till Doomkyrkians tackiande och Academiens reparation, eller till därtill gjorde gälds betalning opnättas en Stambok, som och gjordt år, och nägre af dhe fjernemb, se dher i redhan skrifvit hafva, mente alltså der aff med tiden kunna betalas den gälden, som Profesforerna till Academiens reparation på sig tagidt hafva, ehuru väl somblige Academiern dher uti intedt nämbat hafva.* Prot. d. 25 Sept. ejusd. anni accuratius indicat, tertiam partem pecuniæ hac ratione collectæ ProCancellarium Academiæ concessisse, sed monuisse simul, confirmationem Capituli esse expetendam.
- b) De hujus oscitantia in Professione sua administranda sæpe mentio occurrit in factis Academicis. Vitam ejus breviter enarratam sistit *Åbo Tidning* 1793, N:o 42.
- c) Quæ vero gratificatio, 200 Thaleris argenteis determinata, ob penuriam Fisci Acad. in usum BERGII numquam cessisse videtur. Nam d. 10 Febr. 1686 per filium suum Mag. JON. BERGIUM questus est Noster, se hanc pecuniam nondum accepisse; neque Senatus Acad. ei tunc alia ratione satisfacere potuit, quam venia BERGII tribuenda, eandem ex 500 (600 secundum Prot. d. 5 Maji

A. 1664 cum extraneis duobus, ab Illustr. Cancellario propositis, & SIMONE KEXLERO in electione ad Theol. Professionem, morte GEALANI vacuum factam, a Consist. Acad. nominatus, a. 1671 Pastor & Præpositus in Töfåla constitutus est, ubi fine a. 1691 defunctus, in sepulcro suo sub altari Templi Töfålenfis sepultus est. — Frater nostri MATTHIAS BERGIUS Pastor erat in Pöytis a. 1661. Vid. de cetero STIERNMAN l. c. p. 39-41 d), FANT *Hist. Litt. Gr. in Suecia* Sect. II. p. 7.

BERGIUS noster plus temporis negotiis ac rebus gerendis quam litteris tribuisse videtur: quare & in disputationibus a se editis queritur *de festinatione & perturbatione rerum suarum*. Videtur præterea alienarum rerum temere curiosus nonnumquam

1669) thaleris argenteis Academiæ restaurandæ jamdudum a S. R. Majestate promissis, sed nondum solutis, exigendi. Cf. Protoc. d. 11 Junii 1666, d. 12 Jun. 1667, d. 30 Maji 1668, d. 5 Febr., d. 21 Junii 1670, d. 6 Sept. 1671, d. 13 Dec. 1680, d. 26 Jan. 1681.

d) Ex Protoc. Capituli d. 14 Sept. 1654 didicimus, BERGIO, cum uxor prior defuncta esset, filiam MARTINI STODII, ELISABETHAM, deinde ANDREAM PETRÆO nuptam, fuisse sponfam; quæ cum has nuptias, a parentibus suis pactas, averfaretur, sponsalia dissolvit Capitulum, addita tamen hac sententia: *Om M. Martino gott tyckes, unnes — dotteren sex veku dagh, att betenkia sigh. Då M. Bergius må sjåia hennes sinne med all ljuslighet. — M. Bergius tackar för godh dom, men kan ingenledes skee, att han intet får see henne een gångh, och om hon een gång får see honom, tågar hon af i grannegården, derföre biuder aldrigh till sådant meera.* D. 16 Sept. Emedan förseende finnes på båda sjaor, så på brudens & Elisabeth Stodii Föräldrars sida, såsom ock på Brudgummens, M. Petri Bergii vegnar med conversatione, skilles denna gången troolofningen.

quam fuisse, rixis inanibus se sæpius immiscuisse, variisque
ansam præbuisse offensionibus e).

Nulla

e) Vid. Prot. Conf. dd. 26, 29 Apr. 1665. Profesforibus KEMPE
THAUVONIO & THURONIO imputaverat, quod ebrietati dediti mune-
ra negligerent &c. Profesfores sade M. Bergius sigh eij hafva
förtalt, såsom skulle de försummat sine funktioner, utan sadhe sigh
hafva sålt desse ord allenast, tå han förnam sigh vara illa uthförd
hoos Cancellarium, ia så, att han aldrig skulle vinna någon promo-
tion: medh desse formalier: iagh hafver uti min profession ja ofta
läsit som någor annor, och sadhe vidare, att the andre Profesfo-
res hafva så ofta läsit i Academien i medlertidh som jagh, det
nekar jagh. D. 10 Maji 1665 coram Consist. Acad testatus est
quidam JOH. ALBOGIUS, BERGIUM his invecum esse in THURONIUM:
Gudh veet hvar han haar bekommit sin perfection — — han måtte
hafva dhen af någon ellsack; quæ sequente d. 24 Maji sic excusa-
re conatus est: att då Julius begynte att såja sigh hafva hört
någon suspicion om M. Thuronius, tå hade M. Bergius skolat sva-
ra, att en suspicion var om honom för desse skidl. att han M.
Thuronius hade första åhret han hift kom, præsiderat uti Logicis
och Physicis, men hvareckendera läsit, iten hafver altidh een book
under predikan, hvar uti han läser, som de plåga sågas göra,
som med olofliga konster omgå. (Neque tamen ex superstitione
rudi & tetra, quam heic prodit, immittius de BERGIO judicandum
est, cum eidem errori eruditi tantum non omnes Nostratium hac
ætate obnoxii essent; etiamsi BERGIUS plus etiam, quam nonnulli
æqualium ac Collegarum suorum opiaioni isti præjudicate favisse
videtur: quippe qui primus, Studiosum EOLENIUM, artium magi-
carum accusatum, capitis damnandum censeret: Cf. Prot. Conf.
Ac. d. 18 Sept. 1661 & Rev. TENGSTRÖM l. c. p. 70). Cf. Prot.
Conf. d. 31 Maji, d. 7 Junii 1665, quo petiit PLATINUS: att
Ven. Senatus Ac. ville jaken i consideration således taga, att hvar
kunne blifva salverad vidh sin existimation, och att M. Bergii
kaknandes och pruritus calumniandi måtte medh någon nepst corri-
geras. Quæ lis, deprecatione a BERGIO facta, composita est. Cf.
Prot. dd. 6 & 19 Julii 1665. Acta præterea commemorant repre-
hensiones a BERGIO in ipsum Cancellarium jactatas: att medel to-
gos af Scholan till Academiens reparation, och att Cancellarius A-
cademiæ hujus intet haar ex proprio hulpit till denne Academien,
såsom Cancellarius Academiæ Upsaliensis, e. l. p.

Nulla proprie ad Litteraturam Græcam pertinentia scripta edidit BERGIUS. In disertationibus ejus, quibus non nisi loci quidam communes disciplinæ inprimis philosophicæ hujus ætatis methodo Arcitetelico-Scholastica, quæ ad hanc Academiam ab ortu Ejus usque ad finem sæculi decimi septimi, atque ultra, regnavit f), tractantur, obiter scriptores Græci nonnumquam excitantur. — Pauci adhucdum fuerunt in Academia Aboënsi litterarum Græcarum studiosi, neque iis nisi e Novo Testam. ipsius linguæ discendæ occasio prælectionibus publicis offerebatur g). Sed quod studia Theologica auctoritasque Theologorum heic loci tantum valuerint, ut non nisi ad illa juvanda ceteras disciplinas referre sollempne esset, minus mirum videri debet, si consideremus, ea in aliis terris Europæ hoc sæculo æque dominata esse, & linguæ Græcæ studium ubique fere ac apud nos diu jacuisse h). Quanquam nonnulli tamen heic loci jam, supra ætatem sapientes, sermonem Helados genuinum ex scriptoribus ejus consummatissimis indigenis proponendum urgerent. Sed BERGIUS neque litterarum sibi demandatarum peritissimus fuit i), neque in eas diligentia, omnibus probata, incubuit k). Neque tamen linguam Græ-

f) Cf. ALOPÆUM l. c. p. 47 & *Novellas Aboënses* a. 1783 p. 139 seqq.

g) Prot. Conf. Acad. d. 1 Oct. 1662 hæc habet: *Studiosi, som sällan gå och höra Vetus & Novum Testamentum läsom och Jura, förmanas till fjörre fljtt medh een intimation.* Cf. supra p. 55.

h) Cf. EICHORN l. c. III Band, *risle Abth.* pp. 323 f. 355 f. It. 2:te *Abth.* p. 917 f.

i) Cf. p. 58 not. qq, ubi vero perperam ANDR. BERGIUS occurrit pro: PETR. BERGIUS.

k) D. 15 Sept. 1663 Rector Magnif. ANDR. THURONIUS Linguarum Professore admonuit, at han skulle *begynna ett exercitium styli med studenterna uti Græca lingua, och läsa någon Classicum Aldhorem, Tyckte och intet vara åt, at Bergius skulle läsa två timar*